

Találkozások

Az evezősedző

Valaki azt mondta: — A Tisza elképzelhetetlen Soós Pista bácsi nélkül, illetve Pista bácsi a Tisza nélkül.

Találkozás aligha jellemezhetné volna Soós Istvánt, aki kerek hetven esztendeje evez a folyón. Bár az utóbbi időben kevesebbet hallani utasításait az evezősedzők kíséretében.

— Játsszom a nagyságos urat — mondja —, csinálják a fiatalabbak. Bár nem hagyom abba, hiszen a koporsóig kell dolgozni.

Tösgyökeres szegediek. Apai nagyapja vasutas volt, anyai nagyszülők jómódú polgároknak számítottak. Édesapja kereskedőként egzisztált, majd tönkrement. Talán az anyai ág érdekesebb a szegedi emberek előtt. A Regdon famíliát valószínűleg az idősebbek még ismerték. Ők építették az első szegedi úszóházat. A dédpapa látta külföldi utazásai alkalmával, hogy a Dunán fából ácsolt fürdőházakat tartanak az osztrákok. Magával hozott egy német supert (hajóácsot) és 1874-ben elkészült az első szegedi „fürdőbárka”.

— Az emlékezetes szegedi nagyárvíz idején, 1879-ben nemcsak a Regdon család, hanem még néhány familia azon vészelte át a nehézségeket. Az úszóházat állandóan bővítették, végül 90 méter hosszú lett.

— *S mi lett a sorsa annak a nevezett úszóháznak?*

— Elrohadt, tönkrement, majd elárverezték, s mint faanyagot vették meg az emberek, tüzevalónak.

Az úszóházra is jobbára csak a tehetősebb családok gyerekei jártak. Béreltek kabinokat, s a tulajdonosok összel egyenlő arányban osztottak a tisztá jövedelmen. Heten voltak a Regdon testvérek. „Egyikük volt az anyai nagyanyám.”

Nehéz elképzelni, hogy kisunoka ott érezte jól magát az úszóházon, a folyón.

— *Milyen volt a gyerekkora?*

— Úszni, evezni és kerékpározni előbb megtanultam, mint írni és olvasni. Mészáros János bácsi, aki mentőcsónakos volt, sokat foglalkozott velem. Ő tanított meg úszni is, evezni is.

Elvezetesen mesél a régi időről, az akkori fiatalok csínytevéséről. A hidról fejest ugráló „aranyifjakról”, akik még boraválót is adtak a rendőrnek, amikor a büntetést kifizették. Soós Istvánnak is voltak álmái ifjú korában. A felsőkereskedelmi iskolában érettségizett, s úgy tervezte, beiratkozik az amszterdami tengerészeti kereskedelmi akadémiára. Már majdnem megváltotta a vonatjegyet, amikor beütött a krach.

— Pedig szerencsésen indult a továbbtanulásom ügye, a tandíj felét az állam fedezte volna, a másik felét édesapám. Sajnos tönkrement apám üzlete, és lőttek az amszterdami akadémiának. Apám testvérei között viszont voltak magas beosztásúak. Egyik nagybátyám a postánál dolgozott, mint főtisztviselő, az intézte el, hogy főlvegyenek a szegedi postaigazgatósághoz. Ott nyomta le negyveneg esztendő, és 1969-ben nyugállományba vonultam. Első alkalommal.

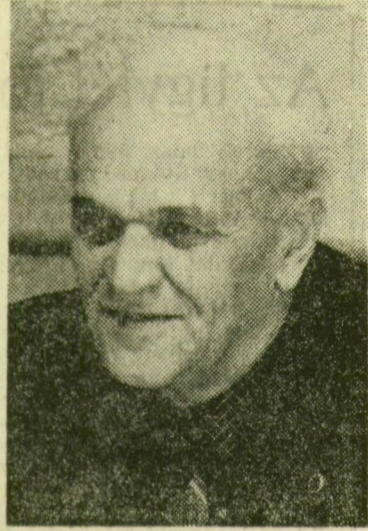
Valamikor irigylésre méltó munkahely volt a posta. Bár kereskedelmi iskolai végzettsége volt, mégis átképezték a műszaki vonalra. „Egyébként szerettem babrálni a villamos berendezésekkel és egyéb szerkezetekkel.” Postaműszaki főfelügyelő lett belőle.

— Huszonnyolc éves koromban már osztályvezető voltam, magas fizetéssel. Ismeri a régi nótát? „Havi kétszáz pengő fixszel...”

Persze az is kiderült a beszélgetés folyamán, hogy a munkafegyelm és a minőség mércéjét igen magasra állították.

— Különbö is más volt az az idő. A munkanélküliség réme fenyegetett mindenkit. Ott volt a félelem az emberekben, mi lesz, ha kirúgnak? A távirás azért igyekezett, hogy vonalfelügyelő tanfolyamra kerüljön, hogy előbbre lépjen a ranglistán és a fizetésben. Akkoriban észébe sem jutott az embernek, hogy vegye a kalapját és néhány garasért más céghez menjen.

Soós Pista bácsi oly plasztikusan mesél a régi időről, hogy

szinte filmkockákat vetít a hallgatói elé: — Az érettségizett fiúk beléptek egy bankfiókhoz, vagy a paprikásokhoz, és élték szorgalmas munkával életüket, fűtültek a világra. A munkafegyelm olyan volt, hogy arról ma álmodozni lehet csupán. A postánál az alkalmazottaknak kívülről kellett tudni Magyarország vasútvonalait, s a vonalak menti állomásokat. Ha valaki egy rongyos levelet „tévútra” adott, ötven fillért levontak a fizetéséből. Akkor annyi pénzből a legjobb vendéglőben is adtak egy ebédet — memorizál Pista bácsi, és felsorolja a Budapest—Bécs közötti vasútállomásokat, majd Budapest és Nagykanizsa közötti állomások következnek. Csak ámulok a hetvenhat éves ember emlékezőtehetségén, nyoma sincs az artorius clerosissnak.

Persze azt írtuk a címben, hogy edző. Az evezés szerelmese, és hozzáértő mestere. Kilenc esztendőig versenyszerűen evezett, huszonhét éves korában lett edző. Hajdanában az evezést is olyasféle úri sportnak tartották, mint a teniszest, vagy a vadászatot.

— *Milyen eredményei voltak?*

— Ne dicsekedjünk, hagyjuk a múltat nyugodni.

Szóba kerül cikk-cakk alakban a posta és az evezősport. A posta lerobbant a világháború végére. Szinte a romokból élesztették újjá. Az evezősport is csak később tért magához. Megemlítettem Pista bácsinak, hogy a Tisza partján is jól lehetett hallani, amikor „szócsóven” át irányította a gyerekeket.

A szegedi evezőseletről könyvet írt Színes olvasmány, érdekes történetekkel, korabeli fényképekkel. Az első képet sokáig nézegettem. Meák Gyula szegedi patikust ábrázolja, aki a milleniumi országos versenyen aranyérmert nyert. Büszkén néz a fotográfusra, bajsa fölfelé pördörve, trikóján húsz érem csúg. „Azt a versenyt még Ferencz Jóska is megnézte.” S az utolsó fölvetel a mai szegedi ifjakat ábrázolja: Tóth Erika és Sávai Beatrix evezőspárost, akik országos bajnokságot nyertek. A könyv bevezetőjét a vízügyi igazgatóság vezetője írta: „Kéves ilyen all-round sportmánnal ismertem, mint Soós István.”

— *Nehéz sport az evezés?*

— Nagyon nehéz, a sportorvosok szerint a legnehezebb, utána a sífutás következik.

— *Viszont egészséges, mondják.*

— A tüdőt tágtítja, s minden izmot megerősít.

Aligha lehet jobb reklámja az evezésnek, mint Soós Pista bácsi kitűnő egészsége, hetvenhat év után is meglevő friss szelleme és testi ereje.

— Csak kimegyek a partjára, végignézek rajta, és boldogság tölt el. Sehoh máshol nem tudnék élni. Ha három napig távol vagyok, már honvágyam van a Tisza után. Nekem a Balaton, vagy a Duna csak víz, a Tiszával nem lehet egy sorban sem említeni őket. Búbajos folyó, gyönyörűség. olyan, mint a legszebb fiatal lány, menyasszony korában. Szerelmes lesz az ember belé. Cinkostárs, harcóstárs, pihentető testvér. Megnyugvást ad testnek és léleknek.

— *Nem féltékeny a felesége?*

— Kéves embertől hallottam oly szépen beszélni a Tiszáról, mint Soós Pista bácsitól. Barátságuk, szerelmük megérdemli, hogy még nagyon sokáig tartson.

GAZDAGH ISTVÁN

Kéznyújtásnyira a jövő

Almokat kergetni nem jó dolog, csalódás, kiábrándultság az ára, s ha eljön az igazság órája, a rideg valóság derékba tör a cselekvő kedvet. Így van ez a magánéletben, s talán még inkább a politikában. Más azonban az álmok kergetése és megint más a képzelőerő: ez utóbbi nélkül nincs is igazi, nagyvonalú, lelket mozgató politika. Ez a képzelőerő ment meg a földhöz ragadtságtól, bajok idején a reményt vesztett panaszkodástól, biztatást ad, segít felrajzolni az elérhető, a kivívható.

Ezúttal azonban ne menjünk túl messze előre az időben, ne foglalkozunk elkövetkező századokkal. Maradjunk földközben. Jelenközben. Az alábbiakban olyan jövőről szólunk, amely már ma meglehetne, ha... Ez a ha most a kiindulópont. Es át is váltunk prózába, a politika hétköznapi nyelvére. Ha a másik fél — a Nyugat — megtartaná azt, amit egyszer már aláírt, és elfogadná, amit a szocialista országok jó lélekkel s mindannyiunk üdvére, a kapcsolatok javítására eddig javasoltak — itt is lenne az a bizonyos jövő.

Vegyük csak elő az aláírt papírokat. Egyetlen újabb óriás rakéta se kerülne sehoh a helyére, ha az Egyesült Államok kongresszusa jóváhagyta volna azt a szerződést, amelyet öt évvel ezelőtt úgy írtak alá, hogy az amerikai elnök még át is ölelte a szovjet főtábornokot. Egyetlen új atomfegyvert sem próbálnának már ki, ha a tengerentúliak nem szakították volna meg a kísérletek teljes tilalmáról szóló tárgyalásokat. Mindez azonban a gyorsan idevarázsolható jövőnek kisebb része. A nagy lépést azzal lehetett volna megtenni, ha mindenki fontolóra veszi az asztalon levő, gondosan kidolgozott szocialista javaslatokat. Ebben az esetben szinte azonnal felére csökkenne az atomfegyverek száma, majd általában megszűnne a gyártásuk, elkezdődne a megsemmisítésük. Sokkal kevesebb és mind kevesebb katonai állomásozna földrésznél, egyre ritkábban tartanának hadgyakorlatokat. Sorra vennék az egyéb pusztító eszközöket, és kitalálnák megsemmisítésük módját: a vegyi fegyvereket, a sugárfegyvereket, az űrfegyvereket. Büszkén jelentenék a kormányok parlamentjük előtt minden esztendőben, hogy ismét kisebb lett a katonai költségvetés, megint többet fordítottak beru-

házásokra, a nyugdíjak és családi segélyek emelésére.

Ebben a jövőben még lennének hadseregek, viták, ellentétek és nemzetközi feszültségek is, hiszen különböző társadalmi rendszerekben, eltérő fejlettségű országok között élünk, nincs varázspálca, amely egyetlen intésre mindezt eltüntetheti, nincs olyan csoda-előterjesztés, amely ezt gyorsan fől számolhatná. Ha sorra vesszük a szocialista országok javaslatait, jól láthatjuk, hogy valamennyit ehhez a helyzethez szabták, mind a mának szól, és ott van vitára készen a másik oldal kezében. Olyan reális világ teremthető általam, amelyben létrejött az egymás iránti bizalom.

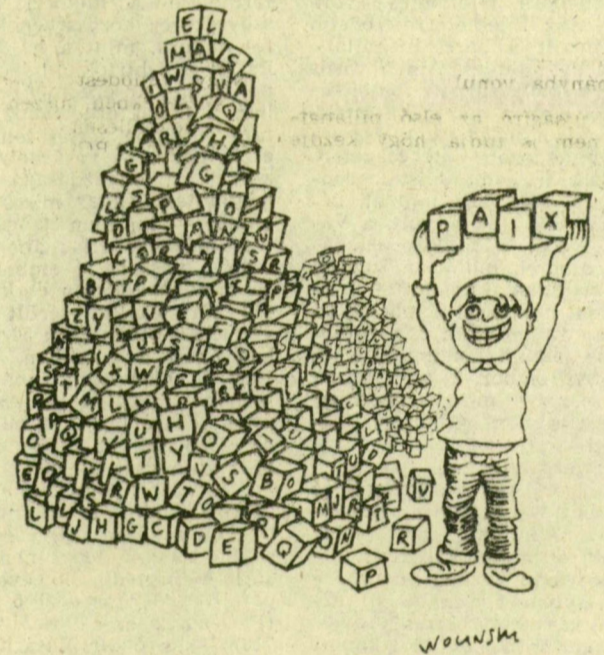
Századunk utolsó negyedének kulcsszava ez: nemzetközi bizalom. Nem több, de nem is kevesebb, mint a tudat, hogy a másik sem akar elpusztítani, erőszak fenyegetésével valamit ránk kényszeríteni, kétvállra fektetni, hanem — amennyire ez ma még lehetséges — az óhatatlanul feltörő vitákban, érdekellentétekben valamilyen békés megoldásra törekszik.

Homlokát ráncolja talán most az olvasó, mondván: van-e értelme a „mi lenne, ha” játéknak? Történeiszaink között valóban folyik vita arról, hogy célszerű-e, fölteni a kérdést múlt eseményekkel kapcsolatban: „Mi lett volna,

ha?” De a „mi lenne, ha” játék, tehát a „jövendő fontolgatása nagyon is hasznos. A jövő még előttünk van; elfogadhatjuk, vagy elvetjük a változatokat. Cselekedhetünk így vagy úgy. Ezért érdemes elővenni a jövőfestő képzelőerőt. Felrajzolni magunk és mások elé, milyen lenne Európa, tágabb hazánk, ha... Ha 1979-ben elfogadták volna a Szovjetunió kinyújtott kezét, talán már egyetlen közepes hatótávolságú rakéta árnyéka sem vetődne földrésznél: ha Bécsben már tíz évvel ezelőtt jóváhagyják a szocialista változatot, a mainál sokkal kisebb hadseregek állomásoznának Európa közepén.

Nem vészharangot kongatunk. Nem azt bizonygatjuk, hogyha ma nem fogadják el javaslatunkat — összeomlik a világ. De azért jó lenne síetni. Ez a mai generáció is szeretne biztonságosan élni, szilárdabb gazdaságot fejleszteni, bővebben jutni a javakhoz, megnyugtatóbb körülményeket hagyni gyermekeire. Nem szabad pazarolni az időt. Akár a természeti környezetet vizsgáljuk, akár a politikait — minden nappal romlik valami, amit egyre nehezebb, vagy éppen lehetetlen lesz jót tenni. Kezünkben a megoldás, felelősek vagyunk érte. Különösen azok felelősek, akik egyre csak nemet mondanak erre a kéznújtásnyira levő jövőre

TATÁR IMRE

Tandori Dezső

A madarak nemzetközisége

Másképp mondják: „madár” itt és ott, mégis, mintha úgy megállnék valami váratlan hegycsúcsocskán, elnevezném Berda Józsefről, aztán örvendeznék, mennyiféle a kilátás! Madár és madár mindenütt, erdőkben is bizonyossággal. Elég felütni asztalomon ezt a gyűjteményt, fölfedezek valamit máris: egy harkály bukkan elő, s olyan ismerős! Hiszen ezt a harkályt én fordítottam litvánból. Futok, hadd közöljem másikkal a hírt. Ő esetéget aprít a kinti rászorulóknak: tavasz jöttét várjuk. De ezen a fölfedezett tájon az van. Tavasz! És mielőtt a konyhába érnék, tekintetem megakad egy falinaptáron. Hát persze! Itt is harkály, egy másik, tocsogós angliai tájról, hol annyi vándormadár vonul át évente, és az én levelezőtársam sorra megmenni a lebukókát, lábadozókat, már amelyik menthető.

Jégmadár, hattúy, kanadai lúd, esér, de sólyom is, bagoly, veréb meg feketerigó, geze, mindenféle volt már az ismerős, nyolcvan faj! Nekünk meg közeli ismerősünk egy cinke és egy poszáta, ugyanez a tú-csőr, és még szebb szem, mint a harkályé. Talán csak mert a miénk. Rohanok vissza a vershez, micsoda hirtelen támadt gazdagság, olvasom mi áll ott. Hogy a fereggyűjtő harkály szótára tele van hieroglifákkal. Ember nem tud annyi szót.

Ősök lelkei lengenek a kopács hangokban. Az erdő örökrimes eposza szól. Menjen hát üzenet kedves költőmnek, Eduardas

Miezelaitsnak oda litván vidékre. Cliff Christiene-nek pedig az áthúzó tájra. Kívánok nekik gyönyörű szavakat s madarakat, érezzenek örömet a társaságukban, valamennyiünk érezhető boldogságára!

(Berda József emléklap, 1984)